

TOPLUMSAL YAPI

TOPLUMSAL YAPI VE UNSURLARI

- ✓ Toplum yaşamının varlığı ve sürekliliği için yerine getirilmesi zorunlu olan temel toplumsal işlevler vardır. Bunlar neslin sürdürülmesi, üyelerin sosyalleşmesi, bireylerin hayata bir anlam ve amaçla bağlanması, mal ve hizmetlerin üretim ve paylaşılması gibi işlevlerdir. “Sosyal yapı” bu temel işlevleri yerine getirmek için oluşan öğelerin birlikte uyumlu bir bütün oluşturmasıdır.
- ✓ **Toplumsal yapı** bireylerin, kurumların düzenlenmiş toplumsal ilişkilerinin bir bütünüdür. Başka bir deyişle sosyal yapı, içinde sosyal ilişki ve olayların meydana geldiği sosyal kurum ve grupların yer aldığı, toplumun şekil ve çevresiyle ilgili dış görünüşüdür.
- ✓ Toplumsal yapı dış görünüşü itibarıyla statiktir. Fakat içinde birbirini tamamlayan karşılıklı ilişkilerde bulunan kurum ve gruplar yer almaktadır. Her toplumun kendine özgü sosyal yapısı vardır. Aynı zamanda sosyal yapı aynı toplum içinde zamanla değişebilir niteliğe sahiptir.

DİFnot

Sosyal yapının sosyal ilişkiler ağı diyebileceğimiz bir “kültürel yapısı”, bir de toplumun şekil ve çerçevesi olan “fiziki yapı” adı verilen dış görünüşü vardır. Sosyal ilişkiler, statüler, roller, sosyal değerler “kültürel (manevi) yapısı”, nüfusun yerleşim tarzına göre oluşan köy ve şehir yaşamı “fiziki yapıyı” oluşturur.

- ✓ Sosyal yapı; sosyal ilişki, sosyal olay, sosyal grup gibi unsurlardan oluşur.

Toplumsal Gruplar

Toplumsal yapı birbirinden farklı özelliklere sahip köy, kent, metropol, millet vb. gruplardan oluşur.

Köy

- ✓ Toprağa yerleşme ile birlikte, bugünkü biçimiyle olmasa bile ilk köy toplulukları oluşmaya başlamıştır. **Köy**, halkının çoğunluğunun tarımsal etkinliklerde bulunduğu, ekonomik, toplumsal ve siyasal olanaklardan yeterli oranda yararlanamayan ve geleneksel ilişkilerin egemen olduğu yerleşim birimidir.
- ✓ Köy yerleşim yerlerinde akrabalığa dayalı, samimi ilişkiler, geleneksel değerler etkindir. Bu yerleşim yerlerinde sınırlı nüfus vardır. İlişkiler dar bir alanda gerçekleşir. Bu nedenle birincil ilişkiler söz konusudur. Köyün yapısal olarak küçük olması bu tür ilişkilerin egemen olmasını zorunlu kılar. Köy toplumsal grubunun doğal çevreyle ilişkisi fazladır.
- ✓ Yerleşik hayata geçilmesiyle oluşan köyler zaman içinde değişim göstermeye başlamış, bu değişim toplumsal yapıyı da etkilemiştir. Dünyada köy toplumsal yapılarındaki büyük değişimler İngiltere’de başlayan ve tüm dünyaya yayılan Sanayi Devrimi’yle gerçekleşmiştir. Değişme aynı zaman içinde ve aynı hızda olmamıştır. Hayvan ve insan gücüne dayalı üretim yerini makine gücüne dayalı üretime bırakmıştır. Bu gelişme, köy toplum yapısında büyük değişmelere ve yapısal dönüşümlere neden olmuştur.
- ✓ Köy toplumsal yapısındaki değişmelerin temel unsurları şunlardır: Kendisi için üretim yapan geleneksel tarım yerine, pazar için üretim yapan makineli tarıma geçiş ve toprak nüfus dengesinin değişmesidir.



Kent

- ✓ **Kent**; tarım dışı etkinliklerin, örgütlenmenin ve uzmanlaşmanın fazlaca olduğu, büyük bir nüfus kitlesinin barındığı, ikincil ilişkilerin yoğun olarak yaşandığı, karmaşık, farklılaşmış ve örgütlü yerleşim birimidir.

- ✓ Çeşitli ekonomik, siyasal ve sosyal işlevleri gerçekleştiren birçok resmî ya da resmî olmayan ilişkilerin yaşandığı kentlerde ikincil ilişkiler öne çıkar.
- ✓ Kentte yaşayan birey yalnızca aile, akraba, arkadaş gibi sınırlı birincil gruplar içinde yer almaz. Bireyler birincil ilişkileri farklı ortamlarda da geliştirmeye çalışır. Dernekler bu ilişkilerin geliştirdiği en önemli gruplardan biridir.
- ✓ Kentte yoğun iş bölümü; özel ve resmî birçok kuruluş ve örgütlerin varlığı ve işlerin planlı bir şekilde yürütmesi zorunluluğu ikincil ilişkileri gerektirmektedir. Bu tür ilişkilerde önemli olan, işlerin yazılı kurallar çerçevesinde, planlı bir şekilde gerçekleşmesidir.
- ✓ Kent yaşamında bireyler, başkalarıyla çok çeşitli ilişki kurarlar. Ancak bunlar anlık ilişkilerdir. Bu tür ilişkilerde, kişisel çıkarlar ön plandadır. Dolayısıyla bu ilişkilerde duygusallık ve dayanışma genel olarak ikinci plandadır.
- ✓ Kentler ekonomik yaşam, nüfus yoğunluğu ve yapısı, toplumsal ilişki biçimi, toplumsal hareketlilik, iş bölümü, toplumsal kontrol ve toplumsal dayanışma açısından köylerden oldukça farklı bir yapı gösterir.
- ✓ Kentler; çeşitli etnik grupları, kültür ve meslek gruplarını toplumsal sınıf ve tabakaları içine alan heterojen bir yapıdır. Belirleyici olan ekonomik etkinlikler, ticaret ve hizmettir.
- ✓ Kent yaşamında her gün birçok insanla yüz yüze gelinmesine rağmen, çoğu zaman onlarla toplumsal ilişki kurulmaz. Bu yüzden toplumsal yığın örneklerini kentlerde yoğun olarak görmek mümkündür.
- ✓ Toplumsal hareketlilik kentlerde daha yoğun olarak yaşanır. Sanatsal ve kültürel etkinliklerden kentte yaşayanlar daha fazla yararlanırlar.

DİFnot

- ✓ Karmaşık bir yapıda yaşamının getirdiği birçok problemden dolayı, kent yaşamında toplumsal sapmalar da yoğun olarak görülür.
- ✓ Kentsel sorunlar, bireyin kalabalık içinde kendini yalnız hissetmesine neden olur.



ÖRNEK-1

Köyden kente göç, genellikle bir umut hikâyesidir. Bu nedenle göç edenler için kent; “modernlik”, “özgürlük”, “tüketim”, “zenginlik” ve “çeşitlilik” gibi pozitif anlamlar yüklenmiş kavramlarla anılmıştır. Fakat sonraki süreçte göç eden herkes için aynı algı devam etmemiştir. Bazıları için kent; “yalnızlık”, “samimiyetsizlik”, “karmaşa”, “düzensizlik”, “yoksulluk” ve “suç” gibi olumsuz kavramlarla ilişkilendirilmeye başlamıştır.

Bu parçadaki durumun yaşanmasında kentlerin aşağıdaki özelliklerinden hangisinin etkisinden söz edilemez?

- A) Bireysellik B) Ekonomik unsurlar
C) İkincil ilişkiler D) Heterojen kültür
E) Uzmanlaşma

(2023-AYT)



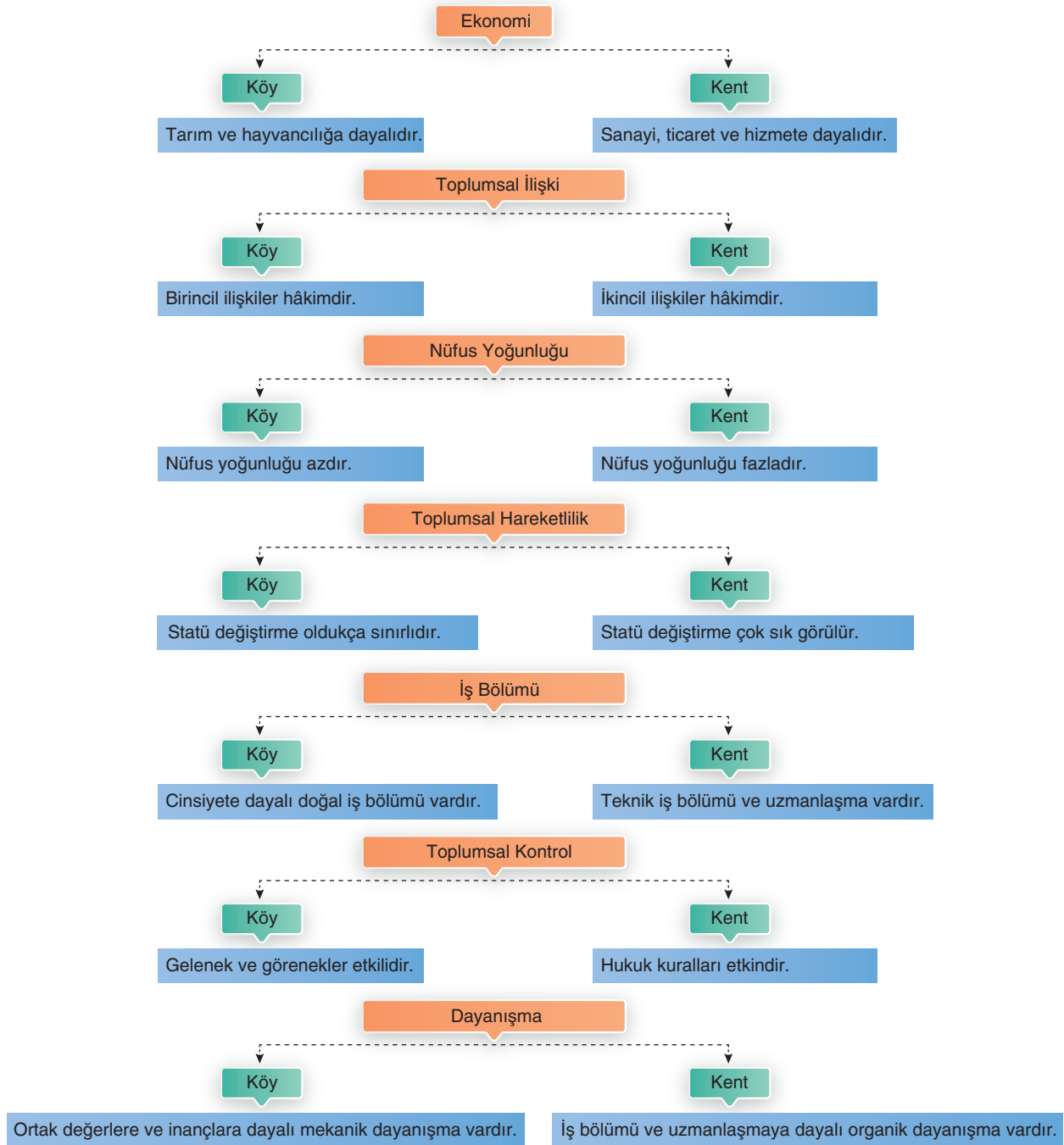
ÖRNEK-2

Köylerde yaşayan insanlar benzer iki yaşam tarzına sahiptir. Aynı işleri yapar, aynı koşullardan etkilenir ve aynı davranışları sergilerler. Örneğin köyde yaşayan herkes tarım ve hayvancılıkla uğraşır. Bu işlerin günlük rutini birbirine benzerdir. Şehirli insanlar ise birbirlerinden oldukça farklı işlere, koşullara ve davranışlara sahiptir.

Bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisine ulaşılabilir?

- A) Köyler homojen, kentler ise heterojen yapıdadır.
B) Köyler kent yaşamına göre daha verimlidir.
C) Göç olgusu zamanla kentlerden köye doğru değişmektedir.
D) Köylerde ikincil, kentlerde birincil ilişki hâkimdir.
E) Kent insanı köy insanına göre daha bencildir.

Köy ve Kent Arasındaki Farklılıklar



Kentleşme

✓ **Kentleşme**, ekonomik gelişmeye paralel olarak nüfusun kentlerde toplanması ve kentsel alanların gelişmesi sürecini ifade eder.

DİFnot

Kentleşme sonucunda yeniden tanımlanan bireye “kentli” denir. Kentli olmak kent yaşantısını benimsemekle gerçekleşir. Kentlileşme, siyasal, kültürel, ekonomik ve toplumsal ilişkiler gibi toplumsal bir yapılanmanın farklı biçimlerini ve değişmelerini anlamayı ve uyumu gerektirir. Kentlileşme, kentleşme sonucunda ortaya çıkan ve kentli olma bilincinin bireylere kazandırılmasıyla gerçekleşen bir süreçtir.

Kentleşmenin Nedenleri

✓ Kentleşmenin nedenleri iki temel gruba ayrılır:

İtici nedenler, kırsal alanın ekonomik, kültürel, sosyal olanaklarının yetersizliği sonucu oluşmaktadır. İtici nedenler şunlardır:

- Toprağın bölünmesi, verimsizlik ve kıtlık
- Deprem, kan davası, terör vb.
- Hızlı nüfus artışı nedeniyle oluşan işsizlik
- Eğitim, sağlık ve diğer olanakların yetersizliği
- Geleneklerin baskısından uzaklaşma ve özgür yaşama isteği

Çekici nedenler, kent yaşamının sağladığı olanaklar sonucu oluşmaktadır. Çekici nedenler şunlardır:

- İş bulma, meslek edinme olanaklarının fazlalığı
- Daha ileri bir eğitim ile sağlık koşullarından faydalanma
- Tüketim ürünlerinin bolluğu ve çeşitliliği
- Gelir düzeyini yükseltme olanakları
- Daha iyi hayat standartlarına ulaşma olanakları



ÖRNEK-3

Günümüzde gelişmekte olan ülkelerin kentsel büyüme modelleri, bazı açılardan, Kuzey Avrupa ve Amerika'nın geçen yüzyılda yaşadığı deneyimleri çağırıştırıyor. Tarım sektöründeki işlerden endüstri ve hizmet sektörüne geçişler, kentlerin sunduğu sosyal ve ekonomik kazançların kırsal alanlarda bulunmaması göçün esasını oluşturuyor. Kentleşme ile birlikte yüksek düzeyde yatırımlar, sağlık ve eğitim gibi alanlardaki sosyal faydayı da artırıyor.

Buna göre kentleşme ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- Kentleşme her toplumda farklı dönemlerde ortaya çıkmıştır.
- Kentleşme birçok toplumda benzer süreçlerden geçilerek ortaya çıkmıştır.
- Kırdan kente göç, günümüz kentlerinin oluşmasının etkenlerinden biridir.
- Sanayi ve hizmet sektörünün gelişmesi kentlerin çekiciliğini artırmıştır.
- Bir ülkenin kentleşme oranı o ülkenin nüfusuyla doğru orantılıdır.

(2015-LYS)

ÖRNEK-4

1950'lerde Türkiye'de başta İstanbul olmak üzere sanayileşen kentlere göçler başlamıştır. Göç edenler, çoğunlukla kamu arazilerine izinsiz ve düşük standartlı evler yaparak barınma ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmışlardır. Kentte tutunmaya çalıştıkları mekânlar genellikle akraba ve köylülerine yakın yerler olmuştur. Gecekondu olarak tanımlanan bu yerleşim yerlerine yol, su, elektrik gibi altyapı hizmetleriyle eğitim ve sağlık hizmetleri daha sonraları gelmiştir. Buralarda yaşayan insanlar düşük ücretli işlerde çalışmışlardır.

Bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisine ulaşılabilir?

- Gecekondulaşmayla birlikte kentlerde suç oranı artmıştır.
- Hızlı kentleşme toplumsal çözümü artırılmıştır.
- Göçlerle birlikte kentlerde eğitim önem kazanmıştır.
- Kentleşme göç edenlerin uyum sorunlarını ortaya çıkarmıştır.
- Hızlı ve plansız toplumsal değişim çarpık kentleşmeye neden olmuştur.

(2018-AYT)

Metropol

- ✓ Kentsel yerleşmenin günümüzde en üst boyuta geldiği nokta metropollerdir. “Büyük şehir” dediğimiz kentler birer metropol olarak adlandırılır. **Metropol**; ekonomik ve toplumsal merkez olarak birçok kent merkezini içine alan büyük bir yerleşim alanıdır.
- ✓ Metropoller sanayi ve teknolojinin gelişmiş olduğu, siyasal kararların alındığı, kültürel alanlarda en yeni uygulamaların yaşandığı merkezlerdir. Bir metropolde farklı dinden, ulustan, kültürden insanlar ticari, siyasi, kültürel etkinlikler amacıyla bir araya gelirler.
- ✓ Metropollerde her merkez, ayrı bir etkinlik alanını içermektedir. Örneğin bir merkez, finans kurumlarının merkezi olarak gelişirken bir başka merkez imalat, bir diğeri ticaret merkezi olarak gelişmektedir.
- ✓ Bir bölgenin uzmanlaşma olanakları, o işle ilgili olan insanları o bölgeye çekmekte, böylece kent farklılaşmaktadır. Kent çevresindeki yerleşme yerleri **banliyö** adını alır. İnsanların kentin bu uzak merkezlerinde yaşamalarının en önemli nedenleri gürültüden, hava kirliliğinden ve kentin kalabalığından uzaklaşıp sessiz bir yaşamı tercih etmeleridir.

DİFnot

İnsanlara sağlamış oldukları iş olanaklarından dolayı oldukça kalabalık bir nüfusa sahip olan metropoller sürekli göç alarak kapladıkları alanlar genişlemektedir.

- ✓ **Millet**, sınırları belli bir toprak parçası üzerinde, geçmişte bir arada yaşamış, şimdi bir arada yaşama inancında, istek, kararında olan, aynı vatana, aynı maddi manevi değerlere sahip çıkan, aralarında dil, kültür, tarih, duygu ve düşünce birliği bulunan, ortak bir tehlike karşısında birlikte tepki gösteren insanların oluşturduğu gruptur.

TOPLUMSAL ETKİLEŞİM VE TİPLERİ

- ✓ **Toplumsal etkileşim**, birey ya da grupların birbirlerini etkilemeleri sonucu gerçekleştirilen toplumsal davranışlardır.
- ✓ Etkileşim sosyal yaşamın temel sürecidir. Statüler, normlar, değerler etkileşim ile ilgilidir. Bireyler diğerlerinin farkına varırlar, düşünce ve duygu alışverişinde bulunurlar. Toplumda etkileşim, toplumsal ilişki örüntüleri oluşturur. Bu etkileşim örüntüleri sayesinde toplumsal ilişkiler kurulur ve sonuçta toplumsal yapı ortaya çıkar.

İş Birliği

- ✓ Ortak hedefe veya her bireyin kendi hedefine ulaşması için iki veya daha fazla insanla çalışmaya “işbirliği” denir. İş birliği sosyal yaşam için olmazsa olmaz bir durumdur. Örneğin bir binanın inşa edilmesi, bir arabanın yapımı, ancak insanlar yeteneklerini, becerilerini bir araya getirdiklerinde meydana gelebilmektedir.
- ✓ İş birliğine giden taraflar ortak davranışlar sergilerler. Burada amaç karşılaşılan sorunu aşma ya da daha güçlü bir konuma gelmektir.

Rekabet

- ✓ İki veya daha çok kişi ya da grubun aynı hedefi elde etmek için mücadeleye girmesidir. Rekabet hâlinde olan taraflar öncelikle elde etmek istedikleri hedef veya amaç üzerine yoğunlaşırlar. Hedefin büyüklüğü ve elde edilme zorluğu rekabetin şiddetini belirler.
- ✓ Rekabet, kişinin ve grupların yeteneklerini kullanmasına imkân verir. Rekabet, sık sık iş birliği tarafından tamamlanır veya iş birliğine dönüşür. Toplumda insanlardan rekabetin kurallarına göre oynaması beklenir. Örneğin aynı ürünü satan farklı firmaların haksız rekabeti önlemek amacıyla aralarında anlaşarak aynı fiyata ürünü satmaları iş birliğidir.

Çatışma

- ✓ Rekabet bir yarış olmaktan çıkıp zıtlasmaya dönüştüğünde çatışma ortaya çıkar. İki veya daha çok kişi ya da bir grubun bir diğeri ortadan kaldırmaya veya etkisiz hâle getirmeye çalışmasıdır. Ürün fiyat politikasında promosyon yaparak düşük ücretle satış yapan firmalar anlaşmazlık noktasında sözlü ya da fiili çatışmaya girebilirler.

DİFnot

Rekabette taraflar hedefe yönelirken çatışmada taraflar birbirlerine yönelirler.

Uyum

- ✓ İki veya daha çok kişinin veya grubun çatışmayı önlemek, azaltmak veya ortadan kaldırmak, belli bir dengeye ulaşmak için etkileşimde bulundukları süreçtir. İnsanların çeşitli ihtiyaçları vardır ve bunları gerçekleştirmek için diğerleriyle rekabet edip çatışmaya girerler.
- ✓ Uyulacak hedef ve amaçlar arasındaki benzerlik ve yakınlık tarafları uyum içine girmeye zorlar. Örneğin aynı iş sektöründe çalışan şirketler hedeflerine birbirine yaklaşıp, farklılıklar yerine ortak tarafları ön plana çıkararak aynı amaç için uyumlu çalışma yapabilirler.



Benzeştirme

- ✓ İki veya daha çok kişinin veya grubun bir diğerinin davranış örüntüsünü kabul edip uygulamasıdır. Kültürel etkileşim, arkadaşlıklar, bir gruba katılma benzeştirmeye neden olur. Örneğin sosyalleşme sürecinde katılmak istediğimiz müzik grubunun benimsediği davranış biçimlerini yaptığımızda grup ile benzeşme görülür.

Uyarılama

- ✓ Toplum için hayli kazançlı, önemli ve olumlu bir sosyal ilişkidir. Uyarılama, bireyler birbirleriyle bir uzlaşma ve armoni içinde değilken bile bireylerin eylemlerini sürdürmesini olanaklı kılan en alt düzeydeki bir çeşit düzenlemedir. Uyarılama, içinde iki veya daha çok kişinin veya grubun çatışmayı engellemek, azaltmak veya ortadan kaldırmak için etkileşimde bulundukları süreçtir.

Sosyal Alışveriş (Mübadele)

- ✓ Bir beklenti ya da karşılık almak amacıyla davranışta bulunma şeklinde gerçekleşen etkileşimdir. Etkileşim çift yönlüdür ve gönüllülük esasına dayanır.



ÖRNEK-5

Etkileşimin farklı tipleri olmasına rağmen bazı sosyologlar insanlar arasındaki etkileşimi gönüllülük esasına dayanan ve karşılığında diğerinden bir şey beklenen bir eylem olarak tanımlar. Bu düşünceye göre ilişkiler karşılıklıdır ve insanlar maliyetini ve kazancını hesaplayarak kendileri için faydalı olan seçeneğe yönelirler.

Bu parçada değinilen etkileşim tipi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İş birliği B) Mübadele C) Uyum
D) Çatışma E) Rekabet

(2017-LYS)



ÖRNEK-6

Bazı etkileşim tiplerine ait örnekler şu şekildedir:

- Fizik dersinde Eylül ve arkadaşlarının birlikte bir proje üzerinde çalışması
- Derslerine gerekli özeni göstermeyen Ela'ya ailesinin bilgisayar kullanmasını yasaklaması
- En çok kitap okuyana hediye verileceğini öğrenen Ada'nın her fırsatta kitap okuması
- Köyden kente göç eden bir ailenin kent yaşamına adapte olmaya çalışması

Buna göre aşağıdaki etkileşim tiplerinden hangisine örnek verilmemiştir?

- A) Rekabet B) Mübadele C) İş birliği
D) Uyum E) Baskı

(2020-AYT)

1. I. Toplumdaki bireylerin arasındaki ilişkiler
II. Toplumun sahip olduğu maden rezervleri
III. Toplumun bireylerini birbirine bağlayan ve toplum tarafından önemli kabul edilen değerler
IV. Gelenek, görenek, örf ve âdetler
V. Dinî inanç

Yukarıdaki numaralanmış unsurlardan hangileri toplumsal yapıyı oluşturan fiziki unsurlardandır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Bir toplumdaki yatırımlar, üretim ve tüketim faaliyetleri, istihdam, tarım, hayvancılıktaki iyileştirmeler ve üretime teşvik gibi unsurlar toplumların bugünkü ve yarınki yapısını belirler.

Bu parçada toplumsal yapıyı oluşturan hangi unsurdan söz edilmektedir?

- A) Kültür B) Demografi C) Ahlak
D) Eğitim E) Ekonomi

3. **Kentlerle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?**

- A) Kentlerdeki toplumsal değişim köylere oranla daha hızlıdır.
B) Kentlerde daha çok çekirdek aile çeşidi görülür.
C) Kentlerdeki toplumsal hareketlilik fazladır.
D) Kentlerde gelenek ve göreneklere bağlılık köylerden fazladır.
E) Kentlerdeki uzmanlaşma ve mekanik iş bölümü köylerden daha fazladır.

4. İnsanlık büyük kentleri, metropollerini oluşturmada önce ilk olarak köyleri oluşturmuştur. Bu yüzden ilk yerleşim yerleri köy olmuş daha sonra köyler birleşerek kentleri oluşturmuştur. Bazı köyler ise olduğu gibi varlıklarını sürdürmüşlerdir. Kentlere olan göçler sonucu bugün köylerde yaşayan insan sayısı azalmıştır. Köydeki yaşam da kendine has özelliklerini korumuştur.

Buna göre köylerle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi doğru değildir?

- A) Bilimsel ve teknolojik faaliyetler kentlerden daha fazladır.
B) Toplumsal değişim daha yavaştır.
C) İnsanlar arasında birincil ilişkiler görülür.
D) Homojen gruplardan oluşur.
E) Geniş aile türü daha fazla görülür.

5. **Bireylerin kendilerini yalnız hissetmemek için arkadaş gruplarına dâhil olmaları ve böylece onlardan ihtiyaç duyduğu sevmeye ve sevilme duygularını karşılaması aşağıdakilerden hangisine örnek verilebilir?**

- A) Benzeştirme B) Çatışma
C) Mübadele D) Rekabet
E) Uyarılma

6. Çok kültürlü toplumlarda sivil toplum örgütleri farklı kültürden birey ya da grupları bir araya getirecek şekilde düzenlemeler yapabilirler. Böylece farklı kültürden olan birey ya da gruplar topluma daha uyumlu hâle gelebilirler.

Bu parçada bahsedilen toplumsal etkileşim biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Uyarılma B) Benzeştirme
C) Çatışma D) Mübadele
E) İş birliği

7. Bireylerin ya da grupların davranışlarını toplumun beklentilerine uygun hâle getirmeleri ve bunu da gö-nüllü bir şekilde yapmaları toplumsal etkileşim biçim-lerinden hangisiyle tanımlanır?

- A) Uyum B) Benzeştirme
C) Çatışma D) Mübadele
E) Rekabet

8. Aynı malı satan iki firmanın müşterilerin kendi ürün-lerini almaları için piyasada bir yarış içinde olmaları aşağıdaki toplumsal etkileşim biçimlerinden hangisi-ne örnek verilebilir?

- A) Uyum B) Çatışma
C) Rekabet D) Mübadele
E) Benzeştirme

9. Bir grubun diğer bir grubu ortadan kaldırmaya ça-lışması aşağıdaki toplumsal etkileşim biçimlerinden hangisine örnek verilebilir?

- A) Çatışma B) Rekabet
C) Benzeştirme D) Uyarılama
E) İş birliği

10. Bireylerin ya da grupların birbirlerinin davranış kalıp-larını onaylayıp bu davranış kalıplarına uygun dav-ranışlar sergilemeleri aşağıdaki etkileşim tiplerinden hangisiyle adlandırılır?

- A) Baskı B) Uyarılama
C) Mübadele D) Çatışma
E) Benzeştirme

11. Yapılan bir araştırmada; sosyoloji öğrencisi olan araştı-rmacılar, aradıkları adresi bulamadıkları gerekçesiyle, her-hangi bir evin kapısını çalıp yardım istiyorlar. Kentlerde çaldıkları 100 kapıdan 75'i açılmıyor ya da kapalı kapılar ardından cevap veriliyor. Köylerde ise tam tersine, yardım istenen 100 kişiden 75'i büyük bir ilgiyle yardıma çalışıyor.

Bu araştırma köy ve kent ayrımında aşağıdakilerden hangisini ortaya çıkarmıştır?

- A) Nüfusun köylerde az, kentlerde fazla olduğunu
B) Köylerde tarımın kentlerde sanayinin gelişmiş oldu-ğunu
C) Eğitim düzeyinin köylerde düşük kentlerde yüksek ol-duğunu
D) Köylerde biz, kentlerde ben duygusunun geçerli oldu-ğunu
E) Değişimin köylerde hızlı, kentlerde yavaş olduğunu

12. Tarım öncesi topluluklar yerleşik hayata geçince toprağı işlemede ve hayvanları yetiştirmede çalıştırmak için iş gücüne ihtiyaç duymuştur. Fakat aşiretlerde yeterli insan gücü olmadığı için, aşiretler arası savaşlarda elde edilen esirler tarım ve hayvancılık alanında kullanılmıştır.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisinin oluşumu açıklanmıştır?

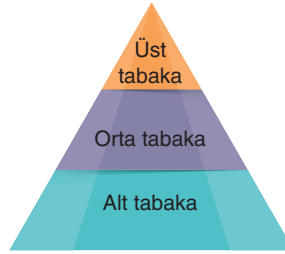
- A) Tarım ve hayvancılığa geçişin
B) Kölelik sisteminin ortaya çıkışının
C) Yerleşik hayata geçişin
D) Yeteneğe dayalı iş bölümünün
E) Üretimde araç gereç kullanımının

ÖĞRENCİ NO		YANITLAR	
1	A B C D E	11	A B C D E
2	A B C D E	12	A B C D E
3	A B C D E	13	A B C D E
4	A B C D E	14	A B C D E
5	A B C D E	15	A B C D E
6	A B C D E	16	A B C D E
7	A B C D E	17	A B C D E
8	A B C D E	18	A B C D E
9	A B C D E	19	A B C D E
10	A B C D E	20	A B C D E

TOPLUMSAL TABAKALAŞMA

Toplumsal Tabaka

- ✓ **Toplumsal tabaka**, otorite, prestij, statü, servet ve yaşam biçimi gibi ölçülere göre birbirine çok yakın veya birbiriyle hemen hemen aynı durumda bulunan insanların meydana getirdiği sosyal bütündür.
- ✓ Farklılaşan tabakalar arasındaki eşitsizlikten doğan üst, orta ve alt şeklindeki hiyerarşik yapılanmalar ise **toplumsal tabakalaşma** olarak adlandırılır. Toplumsal tabakalaşma, **tabakalaşma piramidi** adı verilen bir şema ile ifade edilir.



- ✓ Farklı tabakaların birbirleriyle olan hukuki durumu, bir tabakadan başka tabakaya geçiş, statülerin kazanılma biçimleri, görevlerin dağılımı gibi ölçütler göz önünde bulundurulduğunda tarih boyunca farklı tabakalaşma örnekleri oluşmuştur. Bunlar; kapalı tabakalaşma, yarı açık tabakalaşma ve açık tabakalaşmadır.

Kapalı Tabakalaşma

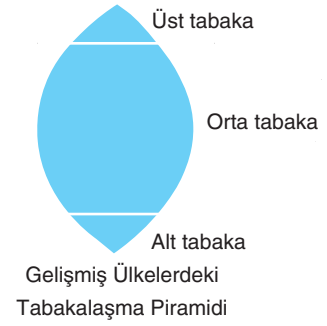
- ✓ Tabakalar kesin sınırlarla birbirinden ayrılmıştır. Tabakalar arası geçiş yasaktır. Bu tip toplumlarda statü sayısı sınırlıdır. Daha çok verilmiş statüler vardır. Kazanılmış statüler oldukça sınırlıdır. Bireyin doğduğu tabaka hangisiyse orada kalır ve herhangi bir şekilde tabakasını değiştiremez. Kölelik ve kast sistemi bu tip tabakalaşmaya örnek olarak verilebilir.
- ✓ Yakın zamana kadar Hindistan'da görülen, yasal olarak kaldırılmasına rağmen etkileri hâlâ devam eden bir tabakalaşma sistemidir. Kast sisteminde çiftçi bir ailede doğan bir kişi çiftçi, marangoz bir ailede doğan bir kişi de marangoz olarak ömrünü geçirirdi. Bulundukları kastın kurallarına uymayanlar kast dışına atılıp dışlanırlardı.

Yarı Kapalı Tabakalaşma

- ✓ Yarı kapalı tabakalaşma sisteminde tabakalar arası geçişe kısmen de olsa izin verilir. Statü doğuştan ve sürekli değildir. Örneğin Osmanlı Devleti'ndeki ahilik sisteminde bulunan meslek grupları yarı tabakalaşma sistemine uygundur.
- ✓ Her tabakanın hak ve yükümlülükleri yasalarla belirtilmiştir. Geniş ve yaygın bir iş bölümü vardır.

Açık Tabakalaşma

- ✓ Demokratik toplumlarda görülen bir tabakalaşma sistemidir. Bireyler içinde bulunduğu tabakadan başka bir tabakaya geçiş yapabilir. Ancak değişimi mümkün kılan belirli koşullar vardır.
- ✓ Bu tabakalaşma yapısında statülerin artması ya da azalması bireylerin yetenek ve başarılarına bağlıdır. Bireyler meslek ya da statülerinde değişim yaparak daha iyi bir yaşam standardına ulaşabilirler. Tabaka değiştirmede geleneksel bir engel olmadığı gibi yasal bir engel de yoktur.
- ✓ Sanayileşmenin ilk dönemlerinde toplumda işçi ve işveren sınıfı biçimindeki ikili görünüm, sanayileşmenin ilerleyen dönemlerinde değişmeye başlamış, uzmanlaşmaya dayalı olarak yönetici sınıf gibi farklı toplumsal kesimler de ortaya çıkmıştır. Bu nedenle bireyin toplumsal tabakalaşma piramidi içindeki yerini belirlemede bazı ölçütler getirilmiştir. Giddens, bu ölçütlerin bütün toplumlarda var olduğunu belirtir.
- ✓ Giddens'e göre üç temel toplumsal sınıf vardır:
 - **Üst sınıf:** Mülk sahipleri sınıfıdır.
 - **Orta sınıf:** Belirli bir uzmanlaşma ve eğitim seviyesine sahip bireylerin oluşturduğu sınıftır.
 - **İşçi sınıfı:** Ücretli kişilerin oluşturduğu oldukça geniş kapsamlı bir sınıftır.



ÖRNEK-7

Max Weber, toplumsal sınıf kavramlaştırmasını Karl Marx'ın üretim araçlarına sahiplik ve ekonomik belirleyicilik esaslı sınıf analizinden farklı bir biçimde değerlendirmiştir. Weber'in toplumsal tabakalaşma modelinde ekonomik durum belirleyici olmakla birlikte insanların sahip oldukları beceri, güç, işgal ettikleri toplumsal konum ve saygınlık da önemlidir. Örneğin bir kasabada ekonomik bakımdan güçlü olan bir esnaf, bir kaymakamdan ya da bir okul müdüründen sadece ekonomik gücü olduğu için daha saygın ya da prestijli değildir. Aynı şekilde bir kimsenin ekonomik güce sahip olmadığı hâlde siyasal açıdan itibarlı olabileceği açıktır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Weber'in toplumsal sınıf analizinde belirleyici olan unsurlardan biri değildir?

- A) Bürokratik hiyerarşi B) Saygınlık
C) Bireysel yetenekler D) Ekonomik durum
E) Statü

(2024-AYT)



ÖRNEK-8

Sosyologlar, sosyal yaşamdaki sorunların büyük bir bölümünün aslında toplumsal eşitsizlikler ile bu eşitsizliklerden kaynaklanan sınıfsal ayrım ve çatışmalardan doğduğunu kabul etmektedir. Buna bağlı olarak sosyologların çalışmalarında özellikle belli sorulara odaklandığı söylenebilir: Toplumsal yaşamda insanlar neden eşit koşullarda yaşamazlar? Yoksul-zengin veya sömüren-sömürülen ayrımını belirleyen ölçütler nelerdir? Daha da önemlisi, toplumsal yaşamdaki pek çok sorunun kaynağı olmasına rağmen, eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasına yönelik neden üzerinde uzlaşılmış geçerli çözümler bulunamamaktadır?

Bu parçaya göre, toplumsal eşitsizlikleri aşağıdaki kavramlardan hangisi içinde değerlendirmek gerekir?

- A) Toplumsal çözülme
B) Toplumsal bütünleşme
C) Toplumsal tabakalaşma
D) Toplumsal değişme
E) Toplumsal kontrol

(2017-LYS)

Türkiye'de Toplumsal Tabakalaşma

- ✓ Geçmişten günümüze Türk devletlerinde Avrupa'dakine benzer ne soylu bir sınıf tabakalaşması ne de Hindistan gibi kast sistemi vardır.
- ✓ Osmanlı Devleti'nin sosyal yapısı incelendiğinde; toplumu meydana getiren bireylerin uyumlu ve herkesin toplum içinde yeteneğinin gerektirdiği mevkide bulunduğu gözlenmektedir. Bu yetenek farklılığı ve toplumdaki yetenekler dağılımı belirli ve zorunlu iş bölümü yapılmasını sağlamıştır. Bu dağılımı ve iş bölümünü sağlamak zorunlu olarak tabakalaşmayı gerektirir.
- ✓ Osmanlı Devleti'nde toplumsal hiyerarşinin temelini padişah, saray çevresi, askerler, dinî ve ilmi çevreler ve reaya (halk) teşkil etmektedir. Ancak bu kesimler Osmanlı Devleti'nde katı bir hiyerarşi oluşturmaz. Kendi içinde belirli bir eğitimden geçen insanların üst toplumsal konumlara geçişine olanak veren bir toplumsal düzen bulunur.
- ✓ Reaya (halk) vergilerini ödediği sürece, istediği ürünü istediği miktarda yetiştirdiği gibi isterse başka işlerle de uğraşabilir. Reaya devlet arazisinde toprak hariç bütün üretim ve iş araçlarının mülkiyetine sahiptir.

- ✓ Osmanlı Devleti'nde reaya her zaman doğrudan doğruya devletin koruması altında olup yönetici sınıf üyelerinin reaya zulmetmesinin önüne geçilmeye çalışılır. Osmanlı Devleti'nde yönetici sınıf ve reayanın birbirinden tamamen kopuk ve farklı birimler olmadığını gösteren bir diğer önemli husus ülkedeki herkesin reaya-yönetici sınıf ayrımı yapılmaksızın aynı yargıya tabi olmalarıdır. Ayrıca mahkeme ve kadı, hem reayayı hem de yönetici sınıftan bir görevliyi yargılayabilir.

Sosyal Sınıf

- ✓ Aynı sosyal hayat tarzını paylaşan ve bunun bilincinde olan bireylerin meydana getirdiği toplumsal birimdir. Bazen bir sosyal sınıf üç tabakada da yer alabilir.

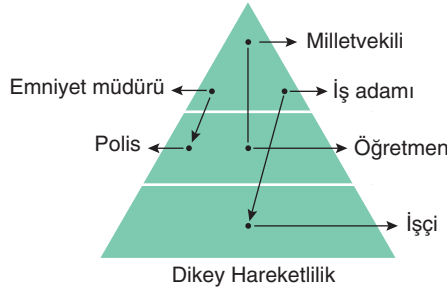
DİFnot

Sosyal sınıfı belirleyen ölçütler vardır. Bunlar; hayat tarzı, eğitim ve kültür, iktisadi güç ve sınıf bilincidir.

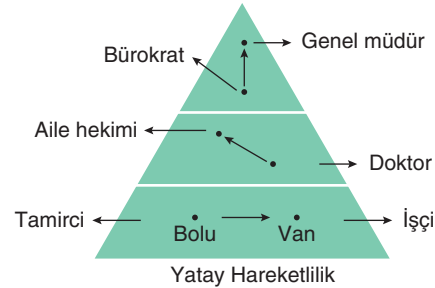
- ✓ Hayat tarzını belirleyen etken genelde ekonomik durum olsa da eğitim düzeyi de etkili olmaktadır. Aynı eğitim ve kültürü paylaşan bireylerden zekâ düzeyi ve yeteneği de farklılık oluşturmaktadır. Bireyin ait olduğu sınıfın varlığını hissetmesi ve ona ait olma duygusu ile davranışta bulunmasına, **sınıf bilinci** denir.

TOPLUMSAL HAREKETLİLİK

- ✓ Bir bireyin aynı tabaka içerisinde meslek ve yer değiştirmesi veya tabakalar arasında aşağıya veya yukarıya doğru olan sınıf ve yer değiştirmesine **toplumsal hareketlilik** adı verilir. Toplumsal hareketlilik statü değişimi olarak da algılanmakta olup eski ve yeni statü arasındaki fark, toplumsal hareketliliğin yönünü belirlemektedir.
- ✓ Bireylerin hangi tabakadan, hangi etnik gruptan olursa olsun, eğitim fırsatından, zekâ ve yetenekleri doğrultusunda eşit şekilde faydalanmaları bireylere toplumsal hareketlilik olanağı vermektedir. Bireyler genellikle eğitim fırsatından yararlanarak yeni statüler elde etmektedir.
- ✓ Toplumsal hareketlilik ikiye ayrılır. Bunlar; yatay hareketlilik ve dikey hareketlilik.



Dikey Hareketlilik



Yatay Hareketlilik

Dikey Hareketlilik

- ✓ Toplumsal tabakalar arasında yukarıya ve aşağıya doğru yapılan yer değiştirmelerdir. Bireylerin tabakasının değişmesi için gelir düzeyleri, yaşam biçimleri, toplumsal saygınlıklarında önemli değişimler olması gerekmektedir.
- ✓ Bir devlet kurumunda en alt basamakta göreve başlayan bir memurun zaman içinde sırayla şef, müdür, başkan ve en sonunda genel müdür olması yukarıya doğru dikey hareketliliğe örnek olarak verilebilir.
- ✓ Kendi işini yapan ve önemli bir gelir seviyesine sahip olan bir iş adamının iflas etmesi, bütün mal ve servetini kaybetmesi sonucunda başka bir iş yerinde işçi statüsünde geçimini sağlamaya çalışması aşağıya doğru dikey hareketliliğe örnek olarak verilebilir.

DİFnot

Dikey hareketlilik özellikle açık sınıf tabakalaşması olan demokratik toplumlarda görülür. Bu toplumlarda bireylere fırsat eşitliğinin verilmesi dikey hareketliliği artırmaktadır. Dikey hareketlilik gelişmiş toplumlarda daha çok görülür. Çünkü bir toplumda statülerin çeşitlenmesi insanlara seçenekler sunarak onları teşvik eder.

- ✓ Eğitim yolu ile bireyler farklı statülere sahip olabilmektedirler. Bu yolla bilgi ve becerisini geliştirerek daha üst statülere çıkmak mümkün olmaktadır. Daha üst statüye ulaşan kişinin geliri, o bireyin yaşam biçimini, standartlarını ve alışkanlıklarını değiştireceğinden dikey hareketlilik yapmış olacaktır.

- ✓ Demokratik toplumlarda baskıcı toplumlara göre; gelişmiş toplumlarda gelişmemiş toplumlara göre; çekirdek ailelerde geleneksel ailelere göre; eğitim olanaklarının yeterli olduğu toplumlarda eğitim almanın sınırlı olduğu toplumlara göre dikey hareketlilik daha çok yaşanır.

Dikey hareketliliğin toplumsal sonuçları şunlardır:

- İnsanların başarı güdüsünü güçlendirerek çalışma isteğini artırır.
- Ekonomik durumu değişen bireyin tüketim arzusunu artırıp üretimin artmasını sağlar.
- Meslek edinme ve uzmanlaşma olanağı sağlar.
- Toplumun gelişmesine hizmet eder.

Yatay Hareketlilik

- ✓ Bireylerin gelirinde, yaşama biçiminde, toplumsal saygınlığında önemli bir değişiklik olmaksızın toprak üzerinde yer değiştirmesi ya da aynı tabaka içindeki iş değişiklikleri **yatay hareketlilik** adını alır. Yatay hareketlilik aynı toplumsal tabaka içinde yaşanan hareketliliklerdir.
- ✓ Toplumsal prestij ve gelir düzeyi bakımından aynı olan meslekler arasında geçişler yatay hareketlilik olarak kabul edilmektedir.

Coğrafi Hareketlilik

- ✓ Bireyin sosyal yaşam alanında bulunan coğrafi bölgeler arasında yer değiştirmesidir. Yani bir şehirden başka bir şehre gitmesi, ya da bir bölgeden başka bir bölgede yaşamaya karar vermesidir. Coğrafi hareketlilikte genellikle bireyin mesleği aynen devam etmektedir.
- ✓ Doktor, öğretmen, polis, hâkim, savcı gibi kişilerin bir şehirden başka bir şehre atanmaları ve atandıkları ilde yine aynı görevlerine devam etmeleri coğrafi hareketliliğe örnek olarak verilebilir.

Mesleki Hareketlilik

- ✓ Aynı toplumsal tabaka içinde yaşayan insanların bir toplumsal sınıftan diğer bir toplumsal sınıfa geçmesidir. Köyde geçimini sağlamaya çalışan birinin bulunduğu bölgede bir fabrikada işçi olarak çalışmaya başlaması mesleki hareketliliğe örnek olarak verilebilir.



ÖRNEK-9

Bir kimsenin içinde bulunduğu sosyal, kültürel ve ekonomik durumda bir değişiklik meydana gelmeden aynı tabaka içerisinde yer değiştirmesine “yatay hareketlilik” denir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi yatay hareketliliğe bir örnektir?

- A) Bir işçinin fabrika açarak işveren olması
- B) Bir polisin bulunduğu ilden başka bir ile atanması
- C) Bir iş adamının iflas ederek işportacı olması
- D) Bakkal çırağının kendi iş yerini açması
- E) Bir albayın general rütbesini alması



ÖRNEK-10

Modern toplumlar, feodalite ve kast sistemine göre daha açık bir sınıf tabakalaşmasına sahiptir. Öte yandan bu durum, alt sınıflara mensup bir bireyin dilediği zaman bir üst sınıfa geçebilmesi anlamına da gelmemektedir. Alt sınıftan insanlar ve onların çocukları, ekonomik kaynaklara erişimlerinin kısıtlı ve iyi eğitim imkânlarından yoksun olmalarından dolayı, çoğunlukla, toplumsal tabakalaşmadaki konumlarını yıllarca aynı şekilde sürdürür ve sonraki kuşaklara aktarırlar.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Günümüz modern toplumları yatay hareketliliğe daha elverişlidir.
- B) Modern toplumlar bireylere kaynaklara erişim açısından eşit olanaklar sunar.
- C) Günümüz toplumlarında dikey hareketlilik mümkündür ancak yaygın değildir.
- D) Toplumsal tabakalaşma sistemleri mevcut yapının bir sonucudur.
- E) Tabakalaşma her toplumda görülen toplumsal bir olgudur.

(2016-LYS)

1. I. İngiltere’de kral ve kraliçe ve onlarla aynı soydan gelen kişilerin bir kısmı toplumu oluşturan bireyleri oldukları tabakadan daha alt ya da üst tabakaya taşıyabilirler. Bu durumun haricinde bireylerin bağlı oldukları tabakaları değiştirmeleri mümkün değildir.
- II. Kast sisteminde bireyler doğdukları tabakada ölürlür. Yani başka bir tabakaya geçişleri asla mümkün değildir.
- III. Modern toplumlarda bireyler aldıkları eğitim, yetenek ve gelir düzeylerine göre bağlı bulundukları tabakadan daha üst bir tabakaya geçebilirler.

Verilen durumlar aşağıdaki tabakalaşma türlerinden hangileriyle açıklanabilir?

	I	II	III
A)	Kapalı	Açık	Yarı kapalı
B)	Yarı kapalı	Kapalı	Açık
C)	Açık	Yarı kapalı	Kapalı
D)	Kapalı	Yarı kapalı	Açık
E)	Yarı kapalı	Açık	Kapalı

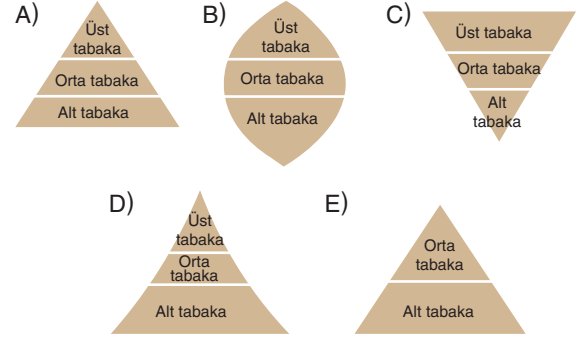
2. Kentleşme yalnızca bir nüfus hareketi değildir. Kentleşme sonucu toplumlar kentlerdeki üretim ve tüketim faaliyetlerinden ve kentlerde verilen hizmetlerden dolayı toplumların ekonomik ve toplumsal yapısının değişmesinde rol oynar. Kentleşme olgusu üretim faaliyetlerinin tarımdan sanayiye geçişini ifade eder. Sanayileşmenin getirisi olarak da üretim faaliyetleri değişir, ulaşım ve alt yapı çalışmaları iyileştirilir, üretimde uzmanlaşma ve iş bölümü gerçekleşir; nüfus buralarda birikir ve dolayısıyla bu nüfusa verilen hizmet biçimi de kaliteli hâle gelir. Fakat bu durum kentte yaşayan nüfusun köyde yaşayan nüfustan farklı düşünmesine, farklı davranmasına ve farklı sosyo-ekonomik koşullara sahip olmasına bazı toplumlarda aynı zamanda kentli-köylü ayrımının ortaya çıkmasına neden olabilir.

Bu parçada kentleşme olgusunun aşağıdakilerden hangisine neden olabileceği belirtilmiştir?

- A) Toplumsal kontrolün zayıflamasına
B) Toplumda farklı sınıfların oluşumuna
C) Açık toplum tabakalaşmasına
D) Toplumda eşit gelir dağılımına
E) Toplumdaki birlik ve beraberliğin güçlenmesine

3. Az gelişmiş ülkelerin tabakalaşma piramidine bakıldığında alt tabakanın çok geniş; orta tabakanın dar ve üst tabakanın da ondan daha dar bir alanı kapladığı görülür. Bu durumun nedeni toplumda sosyal ve ekonomik imkânlardan yararlanmayan çok fazla kişinin olmaması ve bu imkânlardan da büyük ölçüde yararlanan bir üst sınıfın olması bu duruma bağlı olarak adaletsiz bir gelir dağılımının var olmasıdır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi az gelişmiş ülkelere ait tabakalaşma piramididir?



4. Uzun yıllar tek bir hanedanlık tarafından yönetilen Çin’de yaşayan bir imparator terzisi mesleğe öncelikle devlet adamlarının terzisinin yanında yamak olarak başlamıştır. On yıl sonra ustalaşarak devlet adamlarının terzisi olmuştur. Artık toplumda da farklı bir renkte ve biçimde kıyafet giymeye hak kazanmıştır. Bir on yıl sonra da hanedan kadınlarının terzisi olarak bu sefer de farklı bir renkte ve kumaşta kıyafet giymeye hak kazanmıştır. Yirmi yıl sonra imparator terzilerinden biri olmuş ve değerli kumaşlardan yapılan bir kıyafet giymeye hak kazanmış ve törenle imparator tarafından toplumda farklı bir mevkiye yükseltilmiştir.

Bu parçadaki toplumla ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Toplumda farklı toplumsal tabakaların bulunduğu
B) Toplumsal hareketliliğin sınırlı da olsa bulunduğu
C) Toplumsal hareketliliğin bazı koşullarda gerçekleşebileceğine
D) Toplumda sınıflar arası farklılıkların bulunduğu
E) Toplumsal hareketliliğin hiçbir şekilde izin verilmediğine

5. Avrupa ülkelerinin birinde genellikle sınıflaşma toprak sahibi çiftçiler, serbest meslekler grubu, yüksek devlet memurları, işletme yöneticileri, işçi grupları şeklinde yapılanmıştır. Bu sınıflaşma da farklı toplumsal tabakaları oluşturmuştur.

Buna göre bahsedilen Avrupa ülkelerindeki toplumsal tabakalaşma aşağıdaki unsurlardan hangisine göre oluşmuştur?

- A) Soy B) Eğitim
C) İnanç biçimi D) Cinsiyet
E) Meslek

6. Genellikle Asya ülkelerinin büyük çoğunluğunda tarımda çalışanların oranı, son otuz kırk yıl içerisinde önemli bir değişikliğe uğramamıştır. Bu ülkelerde yapılan araştırmalar göstermiştir ki çiftçi bir aileden gelen çocukların ancak %4'ü eğitim olanaklarından yararlanarak toplum tarafından prestiji olarak kabul edilen ve bireylerine sınıf atlattığına inanılan mesleklerden olan doktor ya da öğretmen olabilmektedir. Geri kalan yüzdelik kısımdaki çocuk ve gençler babalarının mesleklerini devam ettirip çiftçi olmuşlardır.

Bu parçada bahsedilen ülkelerle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Toplumsal hareketlilik sık görülmemektedir.
B) Toplumsal sınıflar oluşmamıştır.
C) Dikey hareketlilik yoğun bir şekilde gerçekleşmektedir.
D) Toplumsal tabakalara rastlanmamaktadır.
E) Toplumsal hareketliliğe izin verilmemektedir.

7. Aşağıdakilerden hangisi yatay hareketliliğe örnek verilebilir?

- A) Bir satış uzmanının bir müddet sonra kendi imalatihanesini açması
B) Bir hastanede çalışan doktorun çalıştığı hastaneyi değiştirmesi
C) Zengin bir iş adamının iflas etmesi
D) Bir öğretmenin özel okul açması
E) Kendisine miras kalan bir terzinin moda evi açması

8. Toplumdaki bireylerin aynı tabaka içinde yer değiştirmeleri ya da bulundukları tabakadan daha alt ve daha üst bir tabakaya geçmeleri toplumsal hareketliliğe neden olur.

Bu açıklamaya göre aşağıdakilerden hangisi bireylerin bulundukları tabakadan daha üst bir tabakaya geçişlerinde daha az etkilidir?

- A) Bireylerin ekonomik girişimleri
B) Bireylerin aldıkları terfi
C) Bireylerin aldıkları eğitim
D) Bireylerin gelir düzeylerindeki artış
E) Bireylerin geçirdiği hastalıklar

9. Bir toplumda teknolojik ve bilimsel alanda yenilik ve gelişmeler varsa bireylerin yaşam şartlarında, gelir düzeylerinde, sosyal durumlarında yukarıya doğru bir yükselme görülür. Bu durumun tersine bir toplumda sanayileşme yetersizse, ekonomik atılımlar gerçekleşmiyorsa ve hiçbir alanda yenilik ortaya çıkmıyorsa bireylerin yaşam kalitesinde bir düşme gerçekleşir ve bu bireylerin bulunduğu tabakadan daha alt bir tabakaya düştükleri gözlemlenir.

Bu parça aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ilişkilidir?

- A) Toplumsal bütünleşme
B) Toplumsal gelişme
C) Toplumsal hareketlilik
D) Toplumsal çözülme
E) Toplumsal etkileşim



1065087

ÖĞRENCİ NO	YANITLAR
1 0 0 0 0 0 0	1 A B C D E 11 A B C D E
2 1 1 1 1 1 1	2 A B C D E 12 A B C D E
3 2 2 2 2 2 2	3 A B C D E 13 A B C D E
4 3 3 3 3 3 3	4 A B C D E 14 A B C D E
5 4 4 4 4 4 4	5 A B C D E 15 A B C D E
6 5 5 5 5 5 5	6 A B C D E 16 A B C D E
7 6 6 6 6 6 6	7 A B C D E 17 A B C D E
8 7 7 7 7 7 7	8 A B C D E 18 A B C D E
9 8 8 8 8 8 8	9 A B C D E 19 A B C D E
0 9 9 9 9 9 9	10 A B C D E 20 A B C D E

1. Antik Yunan medeniyetinde, bu medeniyetin denize kıyısı olmasının avantajıyla en ucuz ticaret yollarından biri olan deniz ticareti gelişmiştir. Bu yolla Antik Yunan medeniyeti farklı birçok kültürle hem maddi anlamda hem de kültürel anlamda alışverişte bulunmuştur. Bu durum bu medeniyette farklı fikirlerin hoşgörüsüyle karşılanmasını sağlayacak demokratik bir ortamın gelişmesini de sağlamıştır. Ayrıca bu medeniyetin felsefe, sanat ve bilim alanında da atılımlar yapmasına da katkıda bulunmuştur.

Bu parçaya göre Antik Yunan medeniyetinin toplumsal yapısı üzerinde;

- I. kültür alışverişi,
- II. insan faktörü,
- III. coğrafi konum

unsurlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

2. Türkiye’de bulunan kentlerle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi doğru değildir?

- A) Bir çoğunda sanayileşme oranı artmaktadır.
- B) Genellikle büyük kentlerde nüfus heterojen bir yapı sergilemektedir.
- C) Kentlerde başlıca geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır.
- D) Kentlerde yaşayan insanlar arasında iş bölümü mekâniktir.
- E) Bir çoğu eğitim ve sağlık hizmetlerinin merkezi konumundadır.

3. Kentler ekonominin canlı olduğu, ulaşım, sağlık ve alt yapı hizmetlerinin iyi olduğu, istihdam imkânının olduğu yerlerdir. Bu yüzden köylerden sürekli olarak göç almaktadır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi kente göçün nedenlerinden biri değildir?

- A) Kentlerde daha iyi yaşam standartlarına ulaşma olanağının olması
- B) Kentlerdeki ulaşım ağlarının gelişmiş olması
- C) Kentlerdeki sağlık imkânlarının fazla olması
- D) Kentlerdeki iş bulma şansının yüksek olması
- E) Kentlerdeki aile ve akrabalık ilişkilerinin güçlü olması

4. Aynı sektörde bulunan iki firmanın üretimdeki hedeflerine değil birbirlerine yönelerek olumsuz durumlara neden olmaları, birbirlerinin şahsiyetlerini karalama faaliyetleri göstermeleri aşağıdaki toplumsal etkileşim biçimlerinden hangisine örnek verilebilir?

- A) Rekabet
- B) Uyarılama
- C) Benzeştirme
- D) Çatışma
- E) İş birliği

5. Birey ya da grupların ortak bir çıkara hizmet edecek şekilde bir arada bulunmaları aşağıdaki toplumsal etkileşim biçimlerinden hangisine örnek verilebilir?

- A) Rekabet
- B) İş birliği
- C) Uyum
- D) Uyarılama
- E) Benzeştirme

6. Hindistan’daki kast sisteminde değişmez dört temel kast vardır. Bunlar:

- Brahmanlar (Rahipler)
- Kşatriya (Yöneticiler ve askerler)
- Vaisyalar (Çiftçi ve tüccarlar)
- Sudralar (İşçiler ve esnaf)

Buna göre Hindistan’da aşağıdakilerden hangisine rastlanmaktadır?

- A) Yoğun bir dikey hareketliliğe
- B) Sınıfsız bir topluma
- C) Açık toplum tabakalaşmasına
- D) Kapalı toplum tabakalaşmasına
- E) Yarı açık toplum tabakalaşmasına